

Självständigt arbete i krigsvetenskap (15hp)

Krigsvetenskap; metod och självständigt arbete OP 10-13, 18 högskolepoäng

Författare:	SA VT 2013
Ragnar Öfverholm	Program: OP 10-13
Handledare:	Kurskod: 1OP147
Pia Molander	Antal ord: 11797

Svensk Underrättelsetjänst inom COIN

Sammanfattning:

Uppsatsens syfte är att titta på hur det svenska underrättelsereglementet från 2010 förhåller sig till kontemporära COIN teorier i en internationell miljö. Sverige saknar en egen COIN doktrin och nyttjar idag den amerikanska doktrinen FM 3-24 samtidigt som ett arbete sker för att anpassa reglementen mot NATO doktriner för ökad interoperabilitet. Undersökningen jämför därför FM UndR med underrättelsedoktriner samt COIN doktriner från USA och NATO. Uppsatsen utgår från David Kilcullens COIN teorier för underrättelsetjänst vilka operationaliserats i ett analysverktyg som anlagts på empirin.

Resultatet av undersökningen visar att det svenska underrättelsereglementet har stora brister kopplat till det perspektiv som förespråkas inom COIN-sfären. Trots detta finns stora likheter till både amerikanska så väl som NATO doktrinerna 2.0 vilka rör underrättelsetjänst. Med detta som bakgrund kan slutsatsen dras att FM UndR utgör en tillräcklig grund för att svensk underrättelse personal ska kunna tillgodogöra sig av både amerikanska och NATO COIN doktrinerna.

Keywords: COIN, upprorsmotverkan, underrättelsetjänst, AJP 2.0, AJP 3.4.4, JP 2.0, FM 3.24, FM UndR.

Innehållsförteckning

Förkortningar / Abbreviations.....	5
1. Inledning.....	6
1.1 Problemformulering.....	7
1.2 Syfte och frågeställning.....	7
1.3 Avgränsningar.....	8
1.4 Aktuellt forskningsläge.....	9
1.4.2 Kilcullen, David.....	9
1.4.3 Peters, Ralph.....	9
1.4.4 Galula, David.....	9
1.4.5 Nagl, John A.....	10
1.4.6 RAND Corporation.....	10
1.5 Disposition.....	10
1.6 Centrala begrepp.....	11
1.6.1 Uppror (Eng. Insurgency).....	11
1.6.2 Counterinsurgency (COIN).....	11
1.6.3 Underrättelse (eng. Intelligence).....	12
1.6.4 Doktrin.....	12
2. Teori.....	13
2.1 Inledning.....	13
2.2 Befolkningscentrerad modell enligt Kilcullen.....	13
2.3 Underrättelsetjänst inom upprorsmotverkan.....	14
2.4 Sex patologier för underrättelsetjänst inom COIN.....	16
2.4.1 Kvalitativa metoder.....	16
2.4.2 Fokus.....	16
2.4.3 Kulturell förståelse.....	17
2.4.4 Eurocentrism.....	17
2.4.5 Metrisk indata.....	17
2.4.6 Tidsaspekten.....	17
2.4.7 Framgångsfaktorer.....	18
3. Metod.....	19

3.1 Forskningsdesign	19
3.2 Inhämtning av data och urval.....	20
3.2.1 NATO doktrin.....	20
3.2.2 Amerikanska doktriner	20
3.2.3 Svenskt reglemente	20
3.3 Metod	21
3.4 Analysverktyg	21
3.4.1 Kvalitativa metoder	21
3.4.2 Fokus	21
3.4.3 Kulturell förståelse	21
3.4.4 Eurocentrism	22
4. Undersökning	23
4.1 Kvalitativa metoder	23
4.1.1 AJP 2.0 (NATO - Und.).....	23
4.1.2 AJP 3.4.4 (NATO – COIN)	23
4.1.3 JP 2.0 (USA – Und.)	24
4.1.4 FM 3-24 (USA – COIN)	24
4.1.5 FM UndR (Sve. Und.)	25
4.1.6 Resultat.....	26
4.2 Fokus	27
4.2.1 AJP 2.0 (NATO - Und.).....	27
4.2.2 AJP 3.4.4 (NATO – COIN)	28
4.2.3 JP 2.0 (USA – Und.)	29
4.2.4 FM 3-24 (USA – COIN)	30
4.2.5 FM UndR (Sve. Und.)	31
4.2.6 Resultat.....	31
4.3 Kulturell förståelse	32
4.3.1 AJP 2.0 (NATO - Und.).....	32
4.3.2 AJP 3.4.4 (NATO – COIN)	32
4.3.3 JP 2.0 (USA – Und.)	33
4.3.4 FM 3-24 (USA – COIN)	33

4.3.5 FM UndR (Sve. Und.)	34
4.3.6 Resultat.....	35
4.4 Eurocentrism	35
4.4.1 AJP 2.0 (NATO - Und.).....	35
4.4.2 AJP 3.4.4 (NATO – COIN)	35
4.4.3 JP 2.0 (USA – Und.)	35
4.4.4 FM 3-24 (USA – COIN)	36
4.4.5 FM UndR (Sve. Und.	36
4.4.6 Resultat.....	36
5. Resultatdiskussion och slutsatser.....	38
5.1 Resultatdiskussion	38
5.2 Slutsatser	39
5.3 Förslag på vidare forskning	40
6 Käll- och litteraturförteckning	41
6.1 Litteratur.....	41
6.2 Artiklar	41
6.3 Doktriner	41
6.4 Uppsatser	42

Förkortningar / Abbreviations

AJP 3.4.4	Allied Joint Publication 3.4.4 (Counterinsurgency)
COA	Courses of Action
COG	Center of Gravity
COIN	Counterinsurgency
FM 3-24	Field Manual 3-24 (Counterinsurgency)
FOB	Forward Operating Base
HN	Host Nation
HUMINT	Human Intelligence
HOTO	Hand over, take over
ISAF	International Security Assistance Force
ISR	Intelligence Surveillance Reconnaissance
ISTAR	Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance
JIPB	Joint Intelligence Planning of the Battlespace
NA5CRO	Non-article 5 Crisis Response Operations
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NGO	None Government Organization
PRT	Provincial Reconstruction Team
SIGACT	Significant Activities

1. Inledning

Uppror och följaktligen upprorsmotverkan är bägge fenomen som daterar tillbaka till antikens dagar och under historiens lopp följt med och utgjort orsak till otaliga konflikter. Trots detta lider dagens NATO länder av en bristande förståelse och utveckling av medel och metoder för att handskas med denna typ av krigföring.¹ COIN begreppet är fortfarande en relativt ny företeelse inom modern krigföring och bristerna i dess utförande skulle kunna härledas till av schism mellan forskning och militär. På senare år har fälten börjat närma sig varandra och ett nytt perspektiv har introducerats inom operationsplanering. På den Högre Stabsutbildningen (HSU) bedrivs utbildning i irreguljär krigföring samt underrättelsetjänst. I den ingår delar av litteraturen som använts i den här undersökningen.

Sverige har under flera år strävat efter en interoperabilitet och anpassat arbetsmetoder efter NATO direktiv trots att medlemskap ännu uteblivit. Detta går att läsa i Försvarsmaktens Underrättelsereglemente från 2010 (FM UndR).

*”Försvarsmaktens förbands och stabers förmåga till interoperabilitet är prioriterad. Detta innebär att NATO:s metoder är vägledande för såväl Försvarsmakten i sin helhet som för underrättelsetjänsten. I linje med detta har en nära koppling till NATO:s doktriner och metoder valts.”*²

I efterdyningarna av det senaste Irakkriget och Afghanistankonflikten har amerikanska armén och marinkåren tagit fram en gemensam doktrin för upprorsmotverkan vilken benämns Field Manual 3-24 (FM 3-24). Då en svensk motsvarighet ännu saknas har svenska underrättelseofficerare utbildats i den amerikanska doktrinen FM 3-24 under insats.³ Den amerikanska doktrinen har nära kopplingar till den av NATO tillhandahållna AJP 3.4.4 vilket kan tydliggöras med förekommandet av korsreferenser till respektive doktrin i definitionen av begreppet *Counter Insurgency*. Denna uppsats ämnar närma sig underrättelseproblematiken i konfliktområden som just Afghansitan och titta på hur svenska styrdokument förhåller sig till det nya konceptet. Den amerikanska COIN doktrinen är fortfarande ett komplement till den befintliga amerikanska underrättelседoktrinen JP 2.0. Trots en strävan efter interoperabilitet mot NATO doktriner bör man komma ihåg att dessa kan skilja sig från de renodlat amerikanska. Författaren vill därför i den här uppsatsen undersöka hur det svenska reglementet förhåller sig till dels de amerikanska doktrinerna men även de av NATO framtagna. Om det skulle visa sig att det svenska underrättelsereglementet skiljer sig på avgörande punkter föreligger en risk att

¹ Walter L. Perry och John Gordon IV. *Analytic Support to intelligence in Counterinsurgencies*. RAND Corp. 2008 sid XI

² Försvarsmaktens Underrättelsereglemente, Försvarsmakten, Stockholm 2010. sid 7

³ Vrenngård, Thomas. *Svenska reglementens relevans för Afghanistaninsatsen: En jämförelse avseende skydd av lokalbefolkningen*. Försvarshögskolan 2010. Sid 5.

det inte taktar mot COIN doktrinen heller. I ett sådant fall skulle det kunna motivera framtagningen av en svensk motsvarighet som är anpassad efter Sveriges förutsättningar i intervenerande expeditionära militära operationer alternativt en revidering av det svenska underrättelsereglementet.

1.1 Problemformulering

Det aktuella forskningsläget för teorier och metoder kopplade till upprorsmotverkan har en stor bredd, där åsikterna om hur målet uppnås går isär på flertalet punkter. Den enskilt största skillnaden rör huruvida ett befolkningscentrerat eller ett motståndarcentrerat perspektiv bör anläggas. Det befolkningscentrerade perspektivet är det som har störst stöd i dagens forskningssamhälle, vilket ligger till grund för författarens val av teoretiskt ramverk. Trots att det finns mycket skrivet om irreguljär krigföring och underrättelsetjänst är det få handlingar som berör hur dessa förhåller sig till varandra. Då det saknas forskning på underrättelsetjänst som tar avstamp i teorierna i irreguljär krigföring, avser författaren att anlägga detta perspektiv i förhoppningen om att besvara relevanta frågeställningar som rör Sveriges expeditionära förmåga.

Det vetenskapliga problemet utgörs av frågan: hur förhåller sig FM Underrättelsereglemente till NATOs samt USAs doktriner för underrättelsetjänstens arbetsprocess i en irreguljär konflikt med upprorsmotverkan?

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka huruvida det kan föreligga ett behov av en svensk doktrin för upprorsmotverkan eller om det finns det en tillräcklig grund i befintliga styrdokument. Detta skall undersökas genom att först analysera dokumenten utifrån det teoretiska ramverket och sedan jämföra doktriner och reglementen för att belysa olikheter och likheter.

- Tillämpas aktuell teori inom upprorsmotverkan i det svenska reglementet?
- Vilka likheter finns mellan svenskt underrättelsereglemente och amerikansk underrättelsedoktrin?
- Tillåter perspektiven och metodiken att svensk militärunderrättelsetjänst använder samma COIN doktrin, FM 3-24?
- Skiljer sig NATO doktriner från de amerikanska på avgörande punkter och vilken har störst korrelation till de svenska reglementena?

1.3 Avgränsningar

Samtliga styrdokument för underrättelsearbetet i Afghanistan regleras i *Nationell Stödplan ISAF* som lyder under sekretess enligt 15 kap. 1 § Utrikessekretess samt 15 kap. 2 § Försvarssekretess. Vidare regleras detta internt inom ISAF av *Standard Operating Procedures* klassade *ISAF restricted* motsvarande.⁴ Denna studie kommer därför att avgränsas till att behandla det svenska öppna underrättelsereglementet vilket utgörs av Försvarsmaktens Underrättelsereglemente (FM UndR 2010). NATOs doktriner för underrättelse samt COIN operationer: Joint Allied Procedure 2.0 Intelligence samt Joint Allied Procedure 3.4.4 COIN. Med hänsyn tagen till nuvarande arbetsprocess i Afghanistan kommer även de amerikanska doktrinerna JP 2.0 Intelligence samt FM 3-24 COIN att analyseras. Då respektive COIN doktrin är mycket omfattande kommer endast delar som rör underrättelsetjänsten att behandlas i dessa.

Anledningen till att både NATO doktriner och amerikanska analyseras är kopplat till interoperabiliteten för svenska underrättelsefunktioner som ej bör avgränsas till amerikanska doktriner utan även behandlas i korrelation till eventuella NATO samarbeten vilket kan härledas till ställda frågeställningar.

Författaren ämnar fokusera uppsatsen på operativ nivå kommer med hänsyn till omfattningen. Strategisk och taktisk nivå kan förekomma i exempel då nivåerna inom COIN operationer tenderar fluktuera.

För att avgränsa uppsatsen ytterligare kommer endast dokument från 2003 och framåt att inkluderas i arbetet.

Analysverktyget baseras på sex avgörande faktorer som redogörs för i det teoretiska ramverket. Författaren har dock valt att inte analysera två av dessa variabler då han anser att de inte har någon validitet i undersökningen. Den första avgränsningen berör punkten tid. Även om tidsaspekten är av vital del för COIN operationer kommer en sådan reglering inte att återfinnas i dessa doktriner. Den andra punkten rör metrisk indata. Författaren har inte hittat något som pekar på att doktrinerna eller reglementena förespråkar vare sig metrisk indata eller utdata vilket gör att effekten blir svår att analysera.

⁴ Mail korrespondens med StfC G2 HKV

1.4 Aktuellt forskningsläge

1.4.2 Kilcullen, David

David Kilcullen är en av världens ledande experter inom COIN sfären med mångårig erfarenhet av ämnet genom fältstudier i både Irak och Afghanistan. 2005-2006 arbetade han som chefsstrateg på amerikanska utrikesdepartementet. Han var även COIN rådgivare åt general David Petraeus mellan 2007-2008. Petraeus var en av de drivande männen bakom den amerikanska doktrinen FM 3-24 COIN. Kilcullen har skrivit ett flertal böcker på ämnet COIN vilka är återkommande som referenser ibland annat amerikanska COIN doktrinen FM 3-24. Detta innebär att en del korsreferenser kommer att göras då de har samma källa. Om FM 3-24 skulle vara huvudfokus i denna uppsatts skulle detta kunna innebära ett problem, men i det här fallet syftar uppsattsens frågeställningar snarare till de svenska dokumenten och inte de amerikanska. Kilcullen är en av de få författarna som närmat sig ämnet underrättelsetjänst inom COIN. Detta sammanvägt med hans bakgrund inom ämnet har gjort att hans teorier kommer utgöra det teoretiska ramverket i den här uppsatsen.

1.4.3 Peters, Ralph

En fördetta överstelöjtnant I amerikanska armén som förespråkar ett fiendefokuserat perspektiv och ansåg att insatsen I Afghanistan var hopplös med bakgrunden att det afghanska folket inte ville ha deras hjälp i byggandet av en statsstat.⁵ Trots att han var en stark förespråkare av invasionen av Irak 2003 bytte han läger när tendenserna pekade på en utdragen konflikt som snarare liknade inbördeskrig. Peters ansåg inte att det var USAs ansvar att försöka bygga ett demokratiskt samhälle i ett land som enligt honom inte respekterade och stöttade den formen av nationsbildning. "*only a military coup – which might come in the next few years – could hold the artificial country together*".⁶

1.4.4 Galula, David

Galula har i sin bok *Counterinsurgency warfare: theory and practice* valt att diskutera de enligt honom avgörande förutsättningarna som måste vara uppfyllda för att insurgenter med en ideologisk grund för sitt uppror ska ha en chans till framgång. Den enskilt viktigaste faktorn är en ideologisk sakfråga som rör ett ämne befolkningen i stort kan relatera till.⁷ Det finns flera områden som upprorsmännen kan basera sin ideologi på i hopp om att vända opinionen till deras fördel.

Bakomliggande orsaker som ekonomiska, sociala, religiösa eller etniska kan alla utgöra en stark grund

⁵ Peters, Ralph. *The Mendacity of Hope*, USA Today, February 24, 2009

⁶ USA today November 2, 2006

⁷ Galula, David & Nagl, John A. (2006[1964]). *Counterinsurgency warfare: theory and practice*. Westport, CT: Praeger Security International sid 11.

men förankringen hos folket är ett krav. Galula har i åtta punkter försökt lägga fram en strategi för hur COIN operationer bör byggas upp för framgångsrik upprorsmotverkan.⁸

Ett av problemen med Galulas teorier är att han inte berör intervenerande styrkors roll i upprorsmotverkan. För honom rör det sig om två parter i konflikten, insurgenten och staten som bedriver COIN.

1.4.5 Nagl, John A.

Pensionerad överstelöjtnant i amerikanska armén och en erkänd expert inom COIN. Nagl är även han en förespråkare av den befolkningscentrerade modellen vilket han redogör för i sin bok *Learning to Eat Soup with a Knife: Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam* (2002). Nagl har även skrivit förordet till den amerikanska COIN doktrinen FM 3-24.

1.4.6 RAND Corporation

RAND corp. är en ideell forsknings organisation som tillför objektiva analyser och effektiva lösningar på problem kopplade till den statliga så väl som privata sektorn runt om i världen.⁹ Boken *Analytic Support to Intelligence in Counterinsurgencies* stödjer på flera punkter Kilcullens befolkningscentrerade fokus på underrättelsetjänst inom COIN operationer.

1.5 Disposition

I inledningskapitlet redogörs för en kort bakgrund till ämnet samt en problemformulering och frågeställningar. Författaren fortsätter med att beskriva och motivera valda avgränsningar, aktuellt forskningsläge samt centrala begrepp för uppsatsen. Kapitel två inleds med en redogörelse av den generella teoribildningen följt av de huvudpunkter som ligger till grund för analysverktyget. Kapitel tre utgörs av forskningsdesignen, inhämtning av data, metoddiskussion och framtagningen av ett analysverktyg. Kapitel fyra innehåller själva undersökningen. Den utgörs av fyra rubriker som är kopplade till analysverktyget där varje rubrik innehåller en analys av de fem valda dokumenten. Efter varje punkt redovisas resultatet av undersökningen för att sedan i nästkommande kapitel diskuteras i relation till frågeställningarna. Avslutningsvis redovisas slutsatser kopplat till problemformuleringen följt av förslag på vidare forskning inom området.

⁸ Galula, David & Nagl, John A. (2006[1964]). *Counterinsurgency warfare: theory and practice*. Westport, CT: Praeger Security International sid 56

⁹ Walter L. Perry och John Gordon IV. *Analytic Support to intelligence in Counterinsurgencies*. RAND Corp. 2008 sid iii

1.6 Centrala begrepp

Författaren har under denna rubrik valt att definiera ett antal begrepp som är ideligen återkommande inom ämnesområdet. Med hänsyn till vald empiri kommer dessa definitioner att utgå från aktuell litteratur med hänvisningar till respektive författare. Detta i syfte att undvika språkförbistringar eller alternativa begreppstolkningar som motsäger eller försvårar försök att dra slutsatser.

1.6.1 Uppror (Eng. *Insurgency*)

Uppror eller engelskans *Insurgency* har en lång historia inom krigföringen men har trots detta ett flertal olika betydelser vilket kan tänkas bero på den stora variation med vilka medel och metoder som använts i diverse konflikter. Kilcullen, David inleder sin bok *Counterinsurgency* med att referera till den amerikanska handboken (FM 3.24) för upprorsmotverkan. FM 3.24 refererar i sin tur till *Joint Doctrine JP 1-02*;

”Insurgency[...] an organized movement aimed at the overthrow of a constituted government through the use of subversion and armed conflict[...]”¹⁰

Det vill säga en rörelse vars mål är att störta sittande regim med hjälp av medel som subversion och våld. Definitionen är i relativt vida ordalag vilket tillåter att det tillämpas på flera områden inom konfliktskalan. Tidigare definitioner som gerillakrig, frihetskrig har en tendens att inbegripa ett ställningstagande för eller emot upprorsmännen. Denna form av korsreferens mellan litteratur belyser väl hur begreppen är i behov av en gemensam definiering vilket underlättar produktionen av teorier och givetvis militära styrdokument.

1.6.2 Counterinsurgency (COIN)

Den svenska översättningen till engelskans *Counterinsurgency* lyder, *upprorsmotverkan* och är den som kommer användas i den här uppsatsen, termen återfinns i *Militärstrategisk doktrin 2011*¹¹. I syfte att underlätta för läsaren kan även engelskans förkortning COIN eller COIN operationer komma att användas i meningar.

Med upprorsmotverkan hänvisar Kilcullen till FM 3-24 som igen hänvisar till *Joint Doctrine JP 1-02* som beskriver företeelsen som följer;

¹⁰ Kilcullen, David. *Counterinsurgency* Oxford University Press 2010 sid 1

¹¹ Försvarsmakten, *Militärstrategisk Doktrin 2011*. Stockholm HKV. sid 28

”Counterinsurgency is military, paramilitary, political, economic, psychological and civic actions taken by a government to defeat insurgency.”¹²

Det är alltså en stats samlade ansträngningar att motverka uppror och inte enskilda militära operationer. Kilcullen menar att detta beror på svårigheten med att generalisera metoder som är applicerbara på uppror oberoende av upprorets art och specifika attribut.¹³

1.6.3 Underrättelse (eng. Intelligence)

”Intelligence allows anticipation or prediction of future situations and circumstances, and it informs decisions by illuminating the differences in available courses of action (COAs).”¹⁴

Underrättelse i militär kontext innebär generellt sett en inhämtning, bearbetning, analysering och delgivning av olika slags uppgifter.¹⁵ Relationen mellan dessa ingående delar benämns underrättelsecykeln och är internationellt gångbar.¹⁶ Militära underrättelser kan bland annat innehålla uppgifter om motståndarens grupperingar och styrkeförhållande. Det som skiljer underrättelser från ren information är att i analysen finns även en värdering av analytikern. Denna värdering kan bestå av möjliga handlingsalternativ det vill säga en förutsägning om framtida händelseutvecklingar.¹⁷

Underrättelsecykeln är den gemensamma grunden för alla underrättelsedoktriner och reglementen. Den utgör också basen för underrättelseprocesser så som *Intelligence Surveillance Targeting acquisition Reconnaissance (ISTAR)* och *Joint Intelligence Preparation of the Battle space (JIPB)*.¹⁸

1.6.4 Doktrin

En doktrin utgör en uttänkt linje för en nations eller försvarsmakts handlande. Den innehåller ofta riktlinjer i generella termer för hur en verksamhet skall bedrivas.

Militärdoktrinen avses därmed fylla en roll som ett instrument för inriktning och samordning av en stats krigs- (försvars-) förberedelser.”¹⁹

¹² Kilcullen, David. *Counterinsurgency* Oxford University Press 2010 1

¹³ Ibid sid 2

¹⁴ JP 2.0 sid ix

¹⁵ Ulfving, Lars. *Spegellabyrinten* Försvarshögskolan 2002 sid 11

¹⁶ Ibid sid 75

¹⁷ Ibid sid 11

¹⁸ AJP 2.0 sid 1-3-10

¹⁹ Ulfving, Lars. *Spegellabyrinten – Operativ- Strategisk underrättelsetjänst. Något om teori, empiri och metod.* Försvarshögskolan, Krigsvetenskapliga institutionen, Stockholm 2002. sid 55

2. Teori

2.1 Inledning

Nedan presenteras det valda teoretiska ramverket som ligger till grund för analysverktyget.

Inledningsvis presenteras David Kilcullens syn på uppror i form av mål och syfte. Därefter beskrivs den specifika problematiken med underrättelsetjänst inom irreguljära konflikter med upprorsmotverkan. Detta följs av Kilcullens sex patologier vilka beskriver av honom observerade problem som kan härledas till nyttjandet av klassisk konventionell underrättelsemetodik utan hänsyn till den nya insatsmiljön och den nya motståndaren. Detta korrelerar till frågeställningarna som syftar till att utreda huruvida metoderna beskriva i det svenska reglementet är relevanta i en miljö som Afghanistan. Avslutningsvis diskuteras framgångsfaktorer som enligt Kilcullen ingår i framgångsrika militär underrättelsetjänst inom upprorsmotverkan.

2.2 Befolkningscentrerad modell enligt Kilcullen

David Kilcullens teorier grundar sig i ett befolkningscentrerat fokus som härleder den avgörande faktorn för en framgångsrik upprorsmotverkan till densamma, vilket kan tydliggöras genom att titta på motståndaren, det vill säga insurgenternas drivkrafter i form av målsättning och syfte. Syftet med ett uppror enligt Kilcullen är att destabilisera en stat genom att göra det omöjligt för staten att lösa sina grundläggande uppgifter och därmed ogiltigförklara dess existensberättigande gentemot befolkningen. Detta kan ske genom att attackera diverse statliga funktioner vars uppgift är att tillhandahålla säkerhet för befolkningen, att upprätthålla ett juridiskt system som garanterar individens rättigheter och definierar skyldigheter samt ekonomisk stabilitet. Insurgentens mål är att påvisa den sittande regimens inkompetens och erbjuda ett bättre, stabilare alternativ. Tillvägagångssättet kan dock innebära extensiva tvångsmedel i form av våld, eller hot om våld mot befolkningen själva. Detta blir paradoxalt nog irrelevant om man använder sig av Kilcullens slutsatser att "[...] *support follows strenght, not vice versa.*", det vill säga befolkningen i slutändan kommer att stötta den sida som för tillfället ses som den starkaste parten i konflikten oavsett var deras sympatier normalt sett skulle ligga. Denna teori erbjuder ett alternativt sätt att betrakta den klassiska COIN devisen som går ut på att vinna *hearts and minds*. Istället för att vinna befolkningens förtroende genom att visa vår välvilja, skall den vinnas genom att visa vår styrka och framförallt vårt engagemang i att garantera deras säkerhet. Kilcullen menar att det handlar om en fundamental önskan om garanterad säkerhet. Teorin stödjer sig på Stathis Kalyvas bok *The Logic of Violence in Civil War* (2006).²⁰

²⁰ Kilcullen, David. *Counterinsurgency* Oxford University Press 2010 sid 151

Kilcullen framhäver dock att det inte finns någon generell modell som är applicerbar på alla typer av irreguljära konflikter utan att man alltid måste ta hänsyn till lokala diskrepanser. Det föreligger en inbyggd svårighet i att som utomstående till fullo förstå en insatsmiljö alla ingående faktorer i en tillräckligt stor utsträckning då dessa är ständigt föränderliga.²¹ Han menar att när vi väl anser oss vara tillräckligt insatta för att kunna applicera vår erhållna kunskap har förutsättningarna redan förändrats på grund av insatsmiljöns fluktuerande karaktär.

2.3 Underrättelsetjänst inom upprorsmotverkan

Som författaren tidigare påpekat under rubriken centrala begrepp har underrättelsetjänstens arbetsprocess en mångårig tradition av att arbeta inom de konventionella krigens intressesfär. Skillnaden mellan underrättelse inom COIN och den inom konventionell krigsföring går enligt Kilcullen att belys i fyra punkter, *Focus*, *Observer effect*, *Extrapolation*, *Domestic/Intervention*. Den enskilt största skillnaden mellan de två inriktningarna menar han är underrättelsearbetets fokusområde. Inom konventionell krigsföring ligger traditionellt sett fokus på inhämtning och analys av motståndaren.²² Underrättelse till förmån för COIN-operationer menar han bör likt de övergripande målen ligga på befolkningen.²³ Detta dels till följd av att motståndaren är extremt svår att identifiera och definiera i den här typen av konflikter då grupper ofta byter sida och deras stöd kan variera beroende vilken grupp de för tillfället interagerar med.²⁴ Detta synsätt stöds även av författarna Walter L. Perry och John Gordon IV i boken *Analytic Support to Intelligence in Counterinsurgencies*.²⁵ Men även kopplat till ett klassiskt antagagande inom COIN att om befolkningen är vunnen och känner sig trygg blir insurgenterna irrelevanta i ekvationen.

”Intelligence generated spontaneously from the population is a key indicator of population confidence in security forces and in the long-term viability of the counterinsurgency effort.”²⁶

För att exemplifiera detta kan man titta på klassiska underrättelsefrågor som var *motståndaren är grupperad. Denna form av frågor tenderar att bli mindre relevanta än frågor som vilket lokalt stöd har insurgenterna inom ett givet område?* Detta eftersom motståndarens gruppering inte är fast och kan på

²¹ Kilcullen, David. *Counterinsurgency* Oxford University Press 2010 sid 3

²² Walter L. Perry och John Gordon IV. *Analytic Support to intelligence in Counterinsurgencies*. RAND Corp. 2008 sid 13

²³ Kilcullen, David. *Understanding Counterinsurgency – Doctrin, operations and challenges; edited by Thomas Rid and Thomas Keane*. Abingdon 2010, sid 143

²⁴ Ibid sid 144

²⁵ Walter L. Perry och John Gordon IV. *Analytic Support to intelligence in Counterinsurgencies*. RAND Corp. 2008 sid XIV

²⁶ Kilcullen, David. *Counterinsurgency* Oxford University Press 2010 226

kort tid förlora sin aktualitet och i förlängningen sin validitet. En underrättelse som istället fokuserar på befolkningens stöd eller motstånd mot insurgenterna kan däremot skapa sig en bättre bild av hur framgångsrik upprorsmotverkan faktiskt är.

Den andra skillnaden som Kilcullen betonar är den som han kallar för *Observer Effect* vilken belyser skillnaden mellan konventionell underrättelseinhämtning och den som sker i COIN miljöer. Med de konventionella metoderna kan inhämtning mot en motståndare eller objekt bedrivs utan att densamme påverkas på något sätt. Inom COIN produceras merparten av all underrättelse genom egna styrkors operationer. Dessa har en effekt på omgivningen som i sin tur producerar information som går att inhämta. Denna information bearbetas och ger i sin tur upphov till nya operationer osv.

Observer effect har, förutom ovan presenterade, ytterligare en dimension vilken är starkt kopplad till en tendens eller patologi som är vanligt förekommande inom dagens upprorsmotverkan. Den går ut på att underrättelsefunktionen fortfarande applicerar ett konventionellt motståndarfokus på sin inhämtning vilket ofrånkomligen resulterar i tre typer av data som man lägger extra vikt vid:

- Attacker från insurgenterna mot säkerhetsstyrkorna.
- Insurgerer som frivilligt eller ofrivilligt gett upp.
- Nedkämpande eller tillfångatagande av ledare.

Dessa typer av kvantitativa data har ett medfött problem i relation till Kilcullens *Observer effect* då alla tre, på ett eller annat sätt, aktivt kan påverka motståndarens taktik och organisation. Detta betyder att informationen som går att inhämta endast kan bekräfta tidigare gjorda bedömningar och på intet sätt kan resultera i några säkra underrättelser vilka predikterar möjliga händelseutvecklingar.²⁷ Argumenten stöds av RAND Corporation.²⁸ Agrell skriver i sin bok *Underrättelseanalysens metoder och problem* om hur tillgång till stora mängder information om motståndaren kan föranleda en risk för felinlärning då valda delar av information kan uppfattas som mer generellt betydelsefulla än vad det är.²⁹ Detta kan ytterligare exemplifieras i så kallade SIGACTs i form av antalet attacker mot ISAF. En analytiker skulle kunna vara benägen att tolka ett lågt antal attacker mot säkerhetsstyrkorna som en positiv följd effekt av genomförda operationer. Det skulle och har vid tillfällen betytt att insurgenterna

²⁷ Killcullen, David. *Understanding Counterinsurgency – Doctrin, operations and challenges; edited by Thomas Rid and Thomas Keaney*. Abingdon 2010, sid 144

²⁸ Walter L. Perry och John Gordon IV. *Analytic Support to intelligence in Counterinsurgencies*. RAND Corp. 2008 sid XIX

²⁹ Agrell, Wilhelm. *Underrättelseanalysens metoder och problem*. Gleerups Utbildning AB 2009, sid 144

valt att inte attackera på grund av en ökad fokusering på rekrytering i det berörda området.³⁰

Författaren anser dock att det finns viktig information att inhämta för bearbetning för underrättelsesektionen, men att det kan vara farligt att ha det som huvudfokus. Genom att titta på hur saker har varit och validera tidigare teorier kan nya slutsatser om möjliga handlingsalternativ dras.

Huvuddelen av all information rörande fienden kommer från förhör och intervjuer med avhoppare och tillfångatagna insurgenter. Kilcullen påpekar risken med att värdera dessa personers utsagor för högt då de är de enda utsagorna vilket gör det svårt att bedöma deras tillförlitlighet och sakriktighet. Ett problem som även existerar vid källdrivning och övrig personbaserade underrättelser.

Den fjärde och sista punkten rör huruvida upprorsmotverkan sker i det egna landet eller om det sker i form av en intervenerande styrka med stöd av en värdnation (*host nation*)(i.e. ISAF). Problem som internationell politik, kulturella skillnader, hemmaopinion och långsiktiga lösningar är faktorer som är mer eller mindre uppenbara för de som står på marken medan de lätt kan missas av teoretikerna.³¹

2.4 Sex patologier för underrättelsetjänst inom COIN

De fyra skillnaderna mellan konventionell underrättelse och underrättelse i COIN sammanhang har resulterat i sex stycken patologier som Kilcullen anser underrättelsesektionerna i intervenerande säkerhetsstyrkor lider av³².

2.4.1 Kvalitativa metoder

Expeditionära styrkor tenderar att föredra kvantitativa inhämtningsmetoder framför kvalitativa så som den genererad av lokalkännedom. Västerländska underrättelsesektioner lägger stor vikt vid numeriska data istället för kvalitativa värderingar trots att den kvantitativa statistiken ligger till grund för kvalitativa bedömningar. Kilcullen hävdar att detta kan bero på att det är lättare att motivera eller försvara en bedömning som backas upp av sådana data för en beslutsfattare på hemmaplan.³³

2.4.2 Fokus

Fokus på hot mot säkerhetsstyrkorna istället för hot mot lokalbefolkningen. Som tidigare nämnt hamnar fokus lätt på motståndaren istället för befolkningen.

³⁰ Killcullen, David. *Understanding Counterinsurgency – Doctrin, operations and challenges*; edited by Thomas Rid and Thomas Keaney. Abingdon 2010, sid 147

³¹ Killcullen, David. *Understanding Counterinsurgency – Doctrin, operations and challenges*; edited by Thomas Rid and Thomas Keaney. Abingdon 2010, sid 145

³² Ibid sid 146

³³ Ibid, sid 146

2.4.3 Kulturell förståelse

Analytiker misstolkar kulturellt kodade signaler inom det bredare underrättelsespektrat. Det saknas en djupare kulturell förståelse (eng. *Cultural awareness*). Denna punkt har starka kopplingar till den sjätte och sista patalogin, *Situational Awareness*.

2.4.4 Eurocentrism

Det finns ett övergripande eurocentriskt synsätt på stabilisering och nationsbildning inom det internationella samfundet som även delas av underrättelseorganen. Tonvikten läggs på nationell politisk nivå istället för gräsrots nivå vilket gör att sociala indikatorer lätt förbises.

2.4.5 Metrisk indata

För att mäta effektiviteten av en åtgärd har det föredragits att ta in så kallad metrisk indata (eng. *input metrics*) istället för utdata (eng. *output metrics*). Detta kan lättast exemplifieras i form av två frågeställningar rörande samma ämne. Den första frågan är kopplad till metriks indata: *Hur många brunnar har vi byggt under mars månad?* Om samma ämnesområde undersöks i form av utdata skulle frågan kunna lyda: *Hur många brunnar som byggdes under mars månad är i bruk idag?* Eller till och med: *Uppfattar lokalbefolkningen att de har rent dricksvatten?* Det faktiska kvantitativa värdet måste noggrannare ses över för att mätningarna ska uppnå en validitet för undersökningen. Analytikerna måste se till den uppfattade situationen snarare än den kvantifierbara.³⁴ Till detta problem hör inhämtningen och bearbetningen av SIGACTs som ofta förlorar sin användbarhet när de väl implementeras i databaser.³⁵

2.4.6 Tidsaspekten

Kilcullens sista punkt påvisar en sårbarhet i ”*Situational awareness*” till följd av korta tider på plats i insatsområdet, ofta sex månader, samt problem med överlämning till nästkommande styrka, så kallad HOTO. Det tar tid för en underrättelseofficer att sätta sig in i situationen och lära känna miljön i vilken han/hon ska operera. Under denna period är det svårt att följa trender i området som kan användas för att dra slutsatser.³⁶

³⁴ Killcullen, David. *Understanding Counterinsurgency – Doctrin, operations and challenges*; edited by Thomas Rid and Thomas Keaney. Abingdon 2010, sid 150

³⁵ Ibid sid 152

³⁶ Ibid sid 151

2.4.7 Framgångsfaktorer

Kilcullen hävdar att dessa sex patologier i mindre eller större utsträckning finns inom alla expeditionära militära COIN insatser³⁷. Han hänvisar till en synlig koppling mellan lyckade operationer och ett antal olika åtgärder som motverkar patologierna. Bland dessa återfinns, förutom de uppenbara antagonisterna, ett antal åtgärder som han anser främjar underrättelsearbetet.

Genom att inkludera lokala analytiker i processen samt att nyttja ingångsvärden hämtade från en interaktion med det lokala samhället kan perspektiven breddas och bidra till en djupare förståelse av den rådande situationen.³⁸ För att lyckas med denna inhämtning bör underrättelseanalytikerna placeras i händelsernas centrum. Denna metod har tidigare visat sig framgångsrik då den bidragit med en ökad kvalitet på analytikernas underrättelser. Närheten till objektet hjälper till att lösa upp komplexiteten och mångtydigheten som alla variabler i miljön skapar. Detta bidrar också direkt till att övertron till kvantitativa inhämtningar så som SIGACTs minskar då analytikern får en bättre bild av i vilken kontext en händelse inträffade.³⁹ Utöver de av underrättelsesektionen egna inhämtningarna bör en integration ske mellan underrättelsefunktionen och övriga funktioner som på ett eller annat sätt har ögon i terrängen. En kontinuerlig avrapportering från patruller, Provincial Reconstruction Teams (PRT), None Government Organizations (NGO), rådgivare etc. ökar möjligheterna för analytikerna att dra korrekta slutsatser. Detta är givetvis resurskrävande vilket gör framtagningen av en effektiv systematisering till en framgångsfaktor.⁴⁰

³⁷ Killcullen, David. *Understanding Counterinsurgency – Doctrin, operations and challenges; edited by Thomas Rid and Thomas Keaney*. Abingdon 2010, sid 152

³⁸ Ibid sid 152

³⁹ Ibid sid 152

⁴⁰ Ibid sid 153

3. Metod

3.1 Forskningsdesign

Uppsatsens frågeställningar avses besvaras utifrån en teoretisk grund där empirin studeras med en kvalitativ analys för att sedan undersökas med en komparativ metod. Forskningen avser undersöka förhållandet mellan tillgängliga underrättelsereglementen, amerikanska- och NATO doktriner utifrån ett COIN perspektiv som aktualiserats i den internationella insatsmiljön, främst Afghanistan. Med hänsyn till teorins uppbyggnad och betoning av sociala interaktioner har författaren valt att genomföra en kvalitativ textanalys av NATO doktrinerna AJP 2.0 AJP 3.44, amerikanska doktrinerna JP 2.0, FM 3-24 samt Försvarsmaktens Underrättelsereglemente FM UndR (2010). Valet av metoden motiveras med hänvisning till de restriktioner som finns kopplat till säkerhetsklassade dokument vilket berörs under rubriken avgränsningar. Det finns även en aspekt med hänsyn till de problem som finns med kvantitativa data inom området vilket berörs i teorikapitlet. Doktrinernas uppbyggnad skiljer sig strukturellt från reglementet vilket gör att en kvalitativ analys lättare kan identifiera de avgörande likheter och skillnader som forskningen syftar till. Den kvalitativa analysen tillåter att författaren tolkar data vilket är fördelaktigt när det finns flera dokument som relaterar till varandra. Varje doktrin grundar sig i andra doktriner och har svårt att tolkas utan att den ställs i förhållande till andra dokument. Genom att analysera både underrättelsedoktrin och COIN doktrin skapas en mer koherent bild av det som skall undersökas. Det vetenskapliga förhållningssättet blir följaktligen ett holistiskt sådant.

En nackdel med den kvalitativa analysen är att dokumenten som analyseras inriktar sig på styrdokument och inte på faktiska tillvägagångssätt. Möjligheten att genomföra en fallstudie på S2 funktionens operationer i Afghanistan övervägdes men risken att dra alltför generella slutsatser talade mot detta alternativ. Utan bakgrund i reglementerade arbetsprocesser riskerades att få med avvikelser baserade på isolerad underrättelseofficers erfarenhet och subjektiva val av tillvägagångssätt. En förkunskap om COIN och insatsområdet skulle även behöva diskuteras samt hur den förhåller sig till dagsaktuella teorier.

I analysen avser författaren att nyttja en komparativ metod för att utifrån erkända teorier undersöka valda delar av doktrin och reglementen. Hypoteserna återfinns i det teoretiska ramverket och utgörs av patologier och framgångsfaktorer som kommer att appliceras på empirin. Genom att göra på detta sätt skapas en möjlighet att se likheter och olikheter mellan dokumenten i en komparation som kommer att ligga till grund för slutdiskussionen och besvarandet av frågeställningarna.

3.2 Inhämtning av data och urval

Med anledning av att Sverige fortfarande saknar en doktrin för upprorsmotverkan har författaren valt att titta på aktuellt reglemente för att undersöka huruvida brister eller styrkor i detta kan motivera en framtagning av en sådan doktrin. Samtliga styrdokument för underrättelsearbetet i Afghanistan regleras i *Nationell Stödplan ISAF* som lyder under sekretess enligt 15 kap. 1 § Utrikessekretess samt 15 kap. 2 § Försvarssekretess. Vidare regleras detta internt inom ISAF av SOPer klassade *ISAF restricted* motsvarande. Med detta som bakgrund kan endast öppna källor ligga till grund för forskningen.

Valet av material kopplat till det teoretiska ramverket grundar sig i den identifierade tyngdpunkten i insatsområdet, upprorsmotverkan.

3.2.1 NATO doktrin

NATO doktrinen AJP 3.4.4 har en direkt anknytning till ämnet som behandlas i det teoretiska ramverket vilket de svenska dokumenten inte omfattar. Dessa är istället utvalda med hänvisning till problemformuleringen och dess komparabilitet med NATO doktrinen AJP 3.4.4. NATO doktrin AJP 2.0 är från 2003 och har inte reviderats sedan dess. Därför kommer denna endast nämnas som referens och istället kommer den amerikanska doktrinen JP 2.0 utgöra huvuddelen i den komparativa studien.

3.2.2 Amerikanska doktriner

Författaren har valt att titta på motsvarande doktriner för den amerikanska underrättelseverksamheten och COIN verksamheten. 2006 publicerades *Field Manual 3-24 (FM 3-24)*, vilken uteslutande handlar om COIN operationer. Det var första gången på 20 år som en doktrin rörande upprorsmotverkan släpptes.⁴¹ Manualen kan ses som en blandning mellan doktrin och reglemente och uppkom främst med USAs närvaro i Irak och Afghanistan som bakgrund.

Försvarsmakten har under en tid nyttjat denna doktrin som utbildningsgrund för personal i Afghanistan vilket är den främsta anledningen till att den kommer beröras i den här undersökningen.

3.2.3 Svenskt reglemente

Gällande svenska styrdokument för underrättelsetjänsten har författaren valt att titta på FM UndR som sedan 2011-03-01 ersatt den tidigare publikationen FM UndH Fu (2006).

I referenslistan till FM UndR (2010) omnämns AJP 2.0 som ett av de dokument som använts vid framtagningen av den senaste utgåvan. Samma referens återfanns även i den äldre utgåvan FM UndH FU (2006) och har alltså inte reviderat s.

⁴¹ Field Manual 3-24 Foreword

3.3 Metod

Inledningsvis kommer författaren att presentera en generell bild av underrättelsetjänst inom COIN verksamhet utifrån aktuell forskning och teorier. Därefter kommer AJP 3.4.4, AJP 2.0, JP 2.0, FM 3-24 samt FM UndR redogöras för med utgångspunkt i de variabler som identifierats i teorin, det vill säga Kilcullens sex patologier. Därefter genomförs en komparativ studie i en resultatdiskussion mellan dem för att undersöka hur de förhåller sig mot varandra. Denna komparation kan genomföras trots dokumentens olika utformning på grund av det framtagna analysverktyget som likställer perspektivet som anläggs. Slutligen kommer resultatet diskuteras i en resultatdiskussion med utgångspunkt i angivna frågeställningar.

3.4 Analysverktyg

Analysverktyget kommer byggas upp med hjälp av det teoretiska ramverket som består av Kilcullen, Davids teorier kring underrättelsearbete inom upprorsmotverkan. Utgångspunkten kommer vara Kilcullens sex patologier för underrättelsearbete inom COIN. Framgångsfaktorer kommer även inverka på resultatdiskussionen.

Dock så kommer patologin som behandlar tidsaspekten inte tas med då detta är en faktor som inte kan regleras i dessa dokument. Samma sak gäller metrisk indata. Författaren har utifrån tidigare nämnd teori skapat fyra stycken indikatorer. Nedan redovisas vilka indikatorer, som eftersöks i analysen, samt hur de identifieras.

3.4.1 Kvalitativa metoder

Hur förhåller sig doktrin och reglementen till kvalitativa metoder kopplat till inhämtning av information som skall bearbetas till underrättelser? Denna punkt är starkt kopplad till inhämtningsdiscipliners nyttjande och hur doktrinen ser på framgångsfaktorer i relation till metoden. Den primära disciplinen inom COIN är den kvalitativa formen som lättast inhämtas genom HUMINT insatser.

3.4.2 Fokus

Huruvida medel och metoder i doktrin och reglemente har ett fiende- eller befolkningscentrerat fokus. Det är den huvudsakliga inriktningen och syftet med underrättelserna som eftersöks men även om hänsyn tas till andra faktorer än motståndaren.

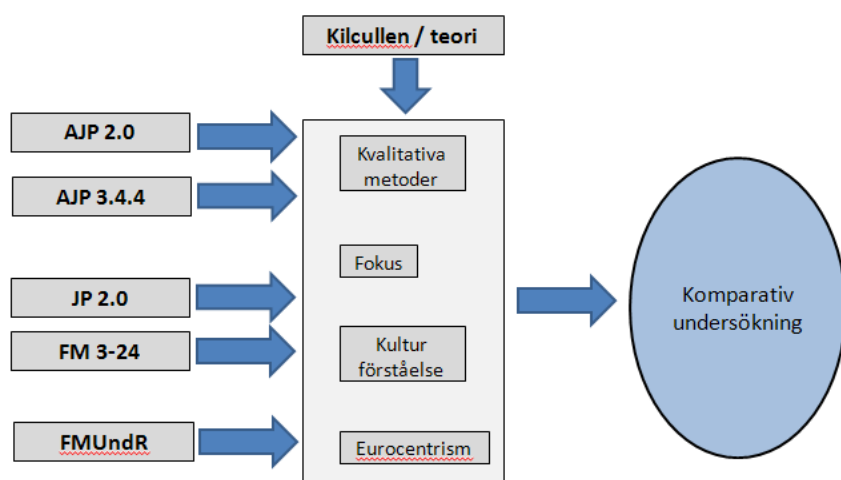
3.4.3 Kulturell förståelse

Tar doktrin eller reglementen upp specifika hänvisningar till kulturella skillnader eller sociala aspekter som bör inkorporeras i arbetsprocessen? Hur ser den ut och vilka effekter eftersöks genom dessa.

3.4.4 Eurocentrism

Inriktas underrättelsetjänsten mot en specifik nivå, nationell/lokal? Hur ska underrättelsefunktionen fungera inom organisationen? Ges befälhavare möjlighet att rikta insatser på gräsrotsnivå, eller sker en mer centraliserad styrning på strategisk nivå?

Figur 1 Analysverktyg

4. Undersökning

Under undersökningskapitlet listas de fyra rubrikerna ur analysverktyget. Under varje rubrik kommer de fem dokumenten som utgör empirin att analysera utifrån teorin. Därefter diskuteras resultaten ur ett komparativt perspektiv för att slutligen, i nästkommande kapitel, diskuteras utifrån forskningsfrågorna.

4.1 Kvalitativa metoder

4.1.1 AJP 2.0 (NATO - Und.)

Doktrinen definierar tre typer av underrättelser som där den första, grundunderrättelser, skall utgöra stommen i databaser. Den skall utgöras av oföränderliga fakta kopplat till operationsområdet och kan bestå av information om terrängen, väder, osv. Kvantitativa data som är tänkt att fungera som underlag vid planering av operationer. Som inhämtningsmetod listas samtliga discipliner som tillgängliga verktyg. Doktrinen har en övergripande konventionella inriktning där underrättelsefunktionen syftar till att stödja befälhavarens operationsplanering. Avvikelsen hittar man under kapitlet som berör Non-article 5 Crisis Response Operations (NA5CRO), det vill säga en intervenerande operation motsvarande *International Security Assistance Force (ISAF)* i Afghanistan. Här redogörs för den högre komplexiteten och den minskade betydelsen hos konventionella indikatorer. Istället läggs tyngdpunkten på kvalitativa inhämtningsmetoder, främst HUMINT, för att lättare kunna överblicka det ständigt och snabba fluktuerande insatsområdet.⁴² Doktrinen betonar JFCs primära behov vilka består av: en klar bild av den geopolitiska situationen, historiska och kulturella bakgrunder, bedömningar av intentioner hos olika grupperingar inom operationsområdet, media attityder, strategiska influenser och inrikespolitiska tendenser.

”HUMINT will be the most important source of intelligence in the majority of NA5CRO.”⁴³

4.1.2 AJP 3.4.4 (NATO - COIN)

I NATOs COIN-doktrin betonas vikten av kvalitativa metoder för inhämtning främst i formen av HUMINT, vilket motiveras med den identifierade framgångsfaktorn, befolkningen⁴⁴. Man knyter starka band mellan operationseffekter på befolkningen och inhämtning från densamma. Detta samband

⁴² Allied Joint Doctrine 2.0 December 2003. sid 1-4-8

⁴³ Ibid sid 1-4-7

⁴⁴ Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN) – AJP 3.4.4, Februari 2001. sid 3-23

talar för en ständig närvaro och kontakt med lokalinvånarna i syfte att inhämta aktuell och avgörande information. Övriga inhämningsmetoder skall fortfarande nyttjas, bara inte i samma utsträckning.

Doktrinen förespråkar samtidigt nyttjandet av värnans egna underrättelsefunktioner så väl som andra källor samt vikten av *off-base* operationer vilket kan länkas till Kilcullens förespråkande av analytiker i fält.

4.1.3 JP 2.0 (USA – Und.)

Doktrinen förespråkar ett multidisciplinärt nyttjande av inhämningsmetoderna där den kvalitativa HUMINT resursen ska användas för avrapportering, förhör, källdrivning och dokument och digitalmedia exploatering.⁴⁵ Underrättelse inte är en exakt vetenskap utan en syntes av kvantitativa analyser och kvalitativa bedömanden.⁴⁶ Det kommer alltid att finnas motsägande tolkningar av samma material.

I sammanfattning till JP 2.0 diskuteras principerna för JOINT INTELLIGENCE. Där tas bland annat upp vikten av att flera analytiker samarbetar för att uppnå en högre trovärdighet i underrättelserna. Även nyttjandet av utomstående organisationer förespråkas. Ytterligare en princip rör vikten av att nyttja flera inhämningsdiscipliner samt andra former av källor.⁴⁷

4.1.4 FM 3-24 (USA – COIN)

*”All operations have an intelligence component. All Soldiers and Marines collect information whenever they interact with the populace. Operations should therefore always include intelligence collection requirements.”*⁴⁸

Doktrinen är tydlig med att underrättelseinhämtning i en COIN miljö måste behandla upprorets drivande faktorer.⁴⁹ För att detta ska uppnås finns fem faktorer som måste tas extra hänsyn till:

- Fokus måste ligga på den lokala befolkningen.
- Inhämtning sker på alla nivåer.
- Att det nationella upproret har lokala diskrepanser som bör beaktas.

⁴⁵ Joint Publication 2.0 Joint Intelligence, Juni 2007. sid 1-6

⁴⁶ JP 2.0 sid 1-2

⁴⁷ JP 2.0 sid xvi

⁴⁸ FM 3-24 Counterinsurgency, Headquarters of department of the army, Paladin press, Colorado December 2006. sid 3-1

⁴⁹ Ibid sid 3-24

- Alla soldater fungerar som potentiella inhämtningsresurser.
- Insurgenternas nyttjande av komplex terräng

HUMINT blir således den viktigaste formen av inhämtningsmetod för COIN operationer. Trots detta finns en inbyggd motsägelse i påståendet. Information inhämtad av befolkningen är svår att validera och kan vara medvetet missledande så väl som omedvetet. Med det som bakgrund menar doktrinen att information inhämtad hos befolkningen av patruller måste verifieras från flera källor, helst även från andra inhämtningsmetoder.⁵⁰

HUMINT i form av förhör och avrapportering av avhoppare är metoder som värderas högt av doktrinen. De beskrivs som en möjlighet att få en inblick i motståndarens organisation, övergripande mål, stridsvärde, taktik och så vidare. Delar som annars är mycket svåra att få tillgång till.⁵¹

4.1.5 FM UndR (Sve. Und.)

FM UndR förespråkar ett regelmässigt nyttjande av flera källor, gärna från olika inhämtningsdiscipliner i syfte att kunna leverera underrättelser baserade på *bekräftad* information.⁵²

Det finns ingen prioriteringsordning kopplat till inhämtningsdisciplinerna utöver den att aktuellt underrättelsebehov först skall sökas efter i databas innan en inhämtning planeras. Reglementet förespråkar en arbetsmetod som kombinerar kvalitativa ansatser med kvantitativa för att nå bästa resultat i analysen.⁵³

Gällande personbaserad inhämtning, eller HUMINT, redogörs för ett antal fördelar och nackdelar som beskriver inhämtningsmetoden för läsaren.

- Disciplinen kan inhämta intentioner
- Den kan verka i alla typer av konflikter
- Den kan uppfatta karaktären av relationer mellan aktörer.⁵⁴

Svagheter.

- Resurskrävande i form av språkkompetens samt utbildning av sensorer
- Kan ta lång tid förutsatt att man arbetar med källdrivning. Det kan ta lång tid att bygga ett förtroende vilket kan vara svårt att göra i expeditionära militära operationer med korta insatstider.

⁵⁰ FM 3-24 sid 3-26

⁵¹ Ibid sid 3-27

⁵² Fm UndR sid 38

⁵³ Ibid sid 65

⁵⁴ FM UndR sid 43

- Problem med att lämna över en källa till nästkommande underrättelseofficer
- Ökade risker för inhämtaren då det krävs direkt kontakt med källorna.

Reglementet handlar nästan uteslutande om direkt informationsinhämtning av den karaktären som källan kan identifiera som farlig för sig själv. Detta tyder på ett fiendecentrerat perspektiv eftersom det indirekt innebär att informationen som källan ska delge förväntas handla om motståndaren direkt och inte befolkningen i stort. Detta innebär att trots att metoden är starkt förknippad med kvalitativa inhämtningar tolkar reglementet metoden som en kvantitativ sådan.

Inhämtning av information från NGO och andra icke statliga aktörer nämns i samband med korta förberedelsestider inför insats i en ny miljö.⁵⁵ Den nämner dock inte att samma former av inhämtning kan vara värdefullt under en längre tid i missionsområdet som Kilcullen förespråkar.

4.1.6 Resultat

Samtliga doktriner förespråkar kvalitativa metoder som HUMINT men perspektiven skiljer sig på flera sätt. Både NATOs Underrättelse- så väl som COIN-doktrin har ett perspektiv som är förenligt med Kilcullens teorier kring befolkningens betydelse för militära operationer i irreguljära konflikter. USAs doktriner påvisar en större diskrepans trots att det bara skiljer ett år mellan lanseringen av de amerikanska doktrinerna och åtta år mellan NATO doktrinerna. FM 3-24 beskriver uttryckligen fördelarna med HUMINT i form av förhör av avhoppare och tillfångatagna insurgenter. De kvalitativa underrättelserna är enligt doktrinen ovärderliga ur ett underrättelseperspektiv vilket går emot Kilcullens teorier kring observatöreffekten. Resonemanget grundar sig i påståendet att COIN operationer är drivna och beroende av underrättelser. Underrättelser genererar nya operationer som i sin tur genererar nya underrättelser. Vid förhör kan utbildad personal extrapolera viktig information om motståndaren som kan bekräfta eller dementera tidigare gissningar. Risken med att förlita sig på denna form av information är flera, dels är källans tillförlitlighet mycket osäker, framförallt om källan är en tillfångatagen insurgent, dels förutsätter den att insurgenternas organisation är statisk i sin utformning och inte flexibel och anpassningsbar vilket är en vedertagen motsägelse.

I amerikanska underrättelsedoktrinen kan man inte utläsa någon direkt fördel med metoden ur ett COIN perspektiv utan snarare som en av många discipliner som finns för att analysera en konventionell motståndare. Istället har COIN doktrinen ett mer omfattande kapitel som berör underrättelsetjänst i expeditionära insatser. Med denna doktrin som komplement kan metoderna i underrättelsedoktrinen anpassas och nyttjas på en sätt som är förenligt med gällande teorier.

⁵⁵ FM UndR sid 47

Det svenska reglementet, som inkluderar AJP 2.0 i sin referenslista, är strukturellt sett mycket likt NATO doktrinen men med en avgörande skillnad, NA5CRO eller liknande expeditionära operationer saknas helt. HUMINT som inhämtningsdisciplin ter sig bestå av dess konventionella form där resursen inte nyttjas på alla nivåer utan endast av utbildade sensorer. Reglementet tar inte upp fördelarna med avrapportering av patruller men nämner civila element som NGOs vilka kan erbjuda insikt i konflikten. Detta omnämns dock endast i samband med korta förberedelsestider och kan därför tolkas som en nödlösning. Istället fokuserar reglementet i stort på en klassisk källdrivning vilken naturligtvis också är viktig men har avgörande svagheter i den irreguljära konflikten kopplat till de insatstider, vilket även tas upp som en svaghet.

4.2 Fokus

4.2.1 AJP 2.0 (NATO - Und.)

NATO doktrinen från 2003 har en tydlig fiendefokuserad inriktning vilket går att läsa i inledningskapitlet.

”Intelligence provides the commander with a prediction of his adversary’s likely tactics or an assessment of his capabilities.”⁵⁶

Vidare redogörs för J2 funktionens (Bataljonsnivå för underrättelse) ansvarsområde kopplat till befälhavarens kritiska informations behov (CCIR). Dessa är motståndarens grupperingar, storlek, utrustning, förmågor och intentioner.⁵⁷ Dessa kan ses som återkommande trender genom hela doktrinen. Det fiendefokuserade perspektivet kan även ses framträda under underrättelseapplikationen Intelligence Surveillance Target aquisition Reconnaissance (ISTAR).

”An effective ISTAR capability will allow the commander to identify adversary weaknesses and enable him to make the decisions that will exploit those vulnerabilities.”⁵⁸

ISTAR konceptet är en operationell underrättelsefunktion som integrerar och synkroniserar planering samt operationer av olika sensorer och tillgångar. Det innefattar även en bearbetnings del och exploateringsdel som stöd till nutida och framtida operationer.⁵⁹ För att ISTAR resurser ska bli så effektiva som möjligt krävs enligt doktrinen en centraliserad koordinering av de begränsade resurserna

⁵⁶ AJP 2.0 sid 1-2-1

⁵⁷ AJP 2.0 sid 1-3-4

⁵⁸ Ibid sid 1-4-4

⁵⁹ Ibid sid 1-4-1

i enlighet med befälhavarens prioriteringar.⁶⁰ Samtidigt förespråkas tillgänglighet av inhämtningsresurser och databaser för att ge befäl på samtliga nivåer möjlighet att dra nytta av underrättelser.⁶¹

4.2.2 AJP 3.4.4 (NATO - COIN)

NATO doktrinen för COIN-operationer är starkt förankrad i det befolkningsfokuserade perspektivet som återfinns i Kilcullens teorier. Underrättelserna syftar fortfarande till att förutsäga motståndarens handlingsplaner men inhämtningen av den informationen skall genereras via befolkningen.⁶²

Doktrinen använder näst intill samma beskrivning av befolkningens roll Kilcullen hävdar är en förutsättning för underrättelsearbetet inom COIN, nämligen att samma fokus appliceras på underrättelsefunktionen så väl som operationsplanering. De ingående delarna går att belysa med Von Clausewitz klassiska triangel, befolkning, staten och militären. I COIN smälter dock militären och befolkningen ihop till en oidentifierbar massa. För att som intervenerande styrka kunna nå framgång krävs en förståelse för vilka som är de drivande faktorerna. Att förstå motståndarens syfte och målsättning har flera dimensioner till sig än vad en konventionell motståndare har där framgångar är lättare att mäta i metrisk data som till exempel behärskad terräng. Skillnaden mellan det konventionella krigets underrättelser belyses i följande citat.

“Understanding the population is to successful COIN what understanding physical terrain is to successful conventional land operations.”⁶³

Följdeffekten av det befolkningscentrerade perspektivet blir ofrånkomligen att tyngd läggs på HUMINT som inhämtningsform. Det är den enda metoden som tillåter subjektivitet i rådatan vilket givetvis gör den svårare att tolka då analytikern måste värdera trovärdigheten och sakriktigheten i informationen från en sådan källa.

“COIN is an intelligence-driven activity. In COIN, effective intelligence requires close engagement with, and understanding of, the target population, including its political, social and cultural organisation. All sources of intelligence will be utilised, but there will be a special emphasis on human intelligence (HUMINT) and counterintelligence (CI). Insurgents tend to use the cover of everyday life

⁶⁰ AJP 2.0 sid 1-4-2

⁶¹ Ibid sid 1-4-2

⁶² AJP 3.4.4 sid 4-3

⁶³ Ibid sid 3-18

*and the population to mask their activities. This may reduce effectiveness of the more technological means of intelligence-gathering unless they are closely integrated with basic CI/HUMINT.*⁶⁴

Anledningen till detta härleds från svårigheterna med klassiska analyser av motståndarens medel och metoder. Materiella indikatorer spelar mindre roll när det rör sig om en lågteknologisk motståndare och istället förespårkas subjektiva men ändå systematiska analyser.⁶⁵

4.2.3 JP 2.0 (USA – Und.)

Den amerikanska doktrinen inleder kapitel 1 med att citera den kända 1800-tals militärteoretikern Von Clausewitz med följande ord: *”By intelligence we mean every sort of information about the enemy and his country – the basis, in short, of our own plans and operations.*⁶⁶ Med detta som grund är det lätt att dra slutsatsen att doktrinen är fiendefokuserad, vilket den är, men med vissa avgörande avvikelser. Redan i introduktionen presenteras den civila befolkningen som en variabel av alla informationsbehov som finns för JFC. Huvudfokuset ligger fortfarande på motståndaren men doktrinen antar uttryckligen ett holistiskt synsätt på underrättelseproblematiken vilket inkorporeras i *Joint Intelligence Planning of the Operational Environment* (JIPOE). Denna metod används för att på ett så heltäckande sätt som möjligt bättre förstå motståndaren och insatsmiljön, olika aktörers inverkan på miljön samt militära operationer och hur de korrelerar till varandra.

*“JIPOE is a systematic approach used by intelligence personnel to analyze the adversary and other relevant aspects of the operational environment. The JIPOE process is used to define the operational environment, describe the impact of the operational environment on adversary and friendly COAs, evaluate the capabilities of adversary forces operating in the operational environment, and determine and describe potential adversary COAs and civilian activities that might impact military operations.*⁶⁷

Huvudfokuset för doktrinen ligger dock på att ge underrättelsefunktionen de verktyg den behöver för att kunna förutsäga motståndarens handlingar och i förlängning agera som beslutsstöd för JFC vid operationsplanering. Metoden går ut på att i ett initialt skede samla all tillgänglig information som kan ge en inblick i motståndarens mål, syfte, motivationer, strategier, intentioner, förmågor, metoder och

⁶⁴ AJP 3.4.4 sid 3-22

⁶⁵ Ibid sid 5-3

⁶⁶ JP 2.0 sid I-1

⁶⁷ Ibid sid I-16

sårbarheter och sedan göra kvalificerade bedömningar baserade på denna information.⁶⁸ Underlaget skall även uppdateras kontinuerligt under insatsen.

Trots att doktrinen i viss mån integrerar faktorer som kulturell förståelse och andra sociala normer saknas det befolkningsfokus som Kilcullen förespråkar. Huvudfokus ligger på motståndarens förmågor och *Courses of Action* (COA), det vill säga troligast och farligast handlingsalternativ. Denna fokusering är återkommande genom hela doktrinen och återspeglar vad man anser underrättelsefunktionen är till för, nämligen att stödja JFC i sin beslutsfattning kopplat till militära operationer.⁶⁹

4.2.4 FM 3-24 (USA – COIN)

Kapitlet som behandlar underrättelse inleds med att beskriva typiska karaktärsdrag som finns för underrättelsetjänst inom COIN operationer. Funktionens uppgift är, enligt doktrinen, att främja de egna styrkornas förståelse för operationsområdet med betoning på befolkningen, värdnationen och insurgenterna. Förenklat beskrivs dessa tre faktorer som avgörande drivkrafter för upproret.⁷⁰

Befälhavare och planeringspersonal behöver en insikt i kulturer, perceptioner, värderingar, trossystem, intressen och beslutsprocesser.⁷¹ Befolkningens betydelse har företräde framför insurgenterna vilket förklaras i enlighet med kontemporära COIN teorier, det vill säga svårigheten att skilja de två i den komplexa socio-politiska miljön.

Det befolkningscentrerade perspektivet återfinns även i planeringsstadiet. Doktrinen redogör i detalj för den modell som benämns *Intelligence Preparation of the Battlespace* (IPB). Modellen syftar till att analysera hotet och miljön i ett specifikt geografiskt område för att bereda ett beslutsunderlag för militära chefer.⁷² Modellen har tagits fram för att möta en konventionell motståndare men kan likaväl nyttjas för COIN operationer genom att doktrinärt skifta fokus. Tyngdpunkten läggs på civilbefolkningen, särskilt civila ledare inom insatsområdet men även på områden som normalt sett inte behandlas av militär personal så som, ekonomi, antropologi, statsstyre. Detta innebär att det fodras en högre nivå av integration med civila organ som kan bidra med egen expertis då militär personal av naturliga skäl har bristande kunskaper inom dessa områden.⁷³

⁶⁸ JP 2.0 sid II-2

⁶⁹ Ibid sid IV-19

⁷⁰ FM 3-24 sid 3-1

⁷¹ Ibid sid 3-1

⁷² FM 3-24 sid 3-2

⁷³ Ibid sid 3-2

4.2.5 FM UndR (Sve. Und.)

Fokus i det svenska reglementet tenderar att anlägga ett fiendefokuserat perspektiv. Under punkten *bearbetning* beskrivs vilken inriktning bearbetning av information till underrättelser bör ha.⁷⁴ Den generella bilden är en fiendefokuserad bearbetning som skall ligga till grund för chefens beslut. Strukturerande och genererande bearbetning syftar till kvantifiering och kvalitativa rapporter där informationen sätts in i en kontext. Denna information skall enligt reglementet bestå av bedömningar kopplat till aktörers avsikter och handlingsmöjligheter (COAs) samt att upprätthålla och delge en gemensam lägesuppfattning främst avseende icke egna fenomen.⁷⁵ Dessa icke egna fenomen syftar till tyngdpunkter hos motståndaren, stridsvärde och verksamheter. Värden som är lättare att identifiera hos en konventionell motståndare än en reguljär.

Samma modell som beskrivs i den amerikanska doktrinen FM 3-24, IPB återfinns i det svenska reglementet. Här kan man dock utläsa dess konventionella användningsområde trots att flera variabler introduceras i bedömningsprocessen.

4.2.6 Resultat

De två explicit COIN inriktade doktrinerna följer gällande teorier i stor utsträckning. Gemensamt för underrättelsedoktriner och svenskt reglemente är ett konventionellt synsätt på en reguljär motståndare. Samtliga dokument är samstämmiga i sin syn på underrättelsetjänstens uppgift, nämligen att tillhandahålla välgrundade bedömningar som kan nyttjas i en beslutsprocess. Det som skiljer är synen på vilka områden dessa bedömningar skall beröra. Utan tillförd COIN doktrin kan det bli svårt att styra verksamheten i den riktning som chefen behöver. Chefen i det här fallet kanske inte vet vad han behöver och kan därför inte ställa rätt frågor kopplat till CCIR. I slutändan mynnar det ut i utbildningsståndpunkten på sittande underrättelseofficer och hans/hennes förförståelse för underrättelsetjänst inom COIN operationer. Utan den skulle chefen kunna begära underrättelser som berättar att motståndaren befinner sig i ett visst område. Detta skulle kunna generera en mindre operation där koalitionsstyrkorna agerar på motståndarens rörelser. När en patrull väl är på plats kan flera saker redan ha skett; en utkikspost har förvarnat insurgenterna som lämnat platsen, insurgenterna väljer att gömma sig bland lokalbefolkningen eller insurgenterna väljer att ta strid. Kilcullen tar upp hur lokalbefolkningen spelar för bägge sidorna. En familj kan ha en son i den reguljära armén och en som slåss för insurgenterna. På detta sätt kan de vara flexibla i sitt stöd och kanske ha större chans att överleva.

⁷⁴ FM UndR sid 50

⁷⁵ Ibid sid 50

4.3 Kulturell förståelse

4.3.1 AJP 2.0 (NATO - Und.)

NATOs underrättelsedoktrin tar upp ämnet kulturell förståelse i den formen som eftersöks i undersökningen under några rubriker. Första tillfället är kopplat till nyttjandet av *Information Operations* (INFO OPS) och vidare hur underrättelser kan stödja denna typ av operationer. Dessa syftar till att influera motståndarens beslutsfattning genom att påverka tillgänglig information för densamme. För att kunna genomföra dessa krävs en djupare förförståelse till konflikten kopplat till underliggande strukturer och nyckelaktörer. Gamla sociala mekanismer så som stamtillhörighet och lojaliteter måste studeras och förstås för att informationsoperationer ska kunna genomföras framgångsrikt.

”The Structural analysis should cover the causes and enablers of conflict breaking them down into military, political, economic, social/cultural (including the media) and technological aspects.”⁷⁶

Under sociala och kulturella aspekter belyser man samhällets grundläggande värderingar och trossystem, seder och tabun. Genom att analysera den demografiska samansättningen hoppas man hitta skillnader som går att utnyttja till egna styrkors fördel.⁷⁷

Denna typ av operationer är dock inte uteslutande användbara i COIN operationer och är heller inte designade för det specifika ändamålet utan syftar till att påverka motståndaren genom vilseledning. Denna metod är givetvis användbar inom COIN men kan vara svårare att rikta då den vilseledande informationen ofrånkomligen kommer nå lokalbefolkningen i ett initialt skede och kan därför motverka alliansens övergripande mål.

4.3.2 AJP 3.4.4 (NATO - COIN)

NATOs COIN doktrin beskriver hur det måste finnas en god förförståelse för konfliktens uppkomst samt aktörernas egna mål, syfte, styrkor och svagheter för att i tillräckligt stor utsträckning kunna sätta in händelser i rätt kontext och därmed förstå vilka inverkningsområden de har på insatsområdet.⁷⁸ Dessa måste studeras på förhand för att inhämtad data i rätt tid skall kunna analyseras och delges till rätt nivå. Dessa faktorer är inte uteslutande av kulturell art men intentionen finns fortfarande där. Doktrinen diskuterar även hur man bäst bör dra nytta av HUMINT resurser och belyser detta genom att diskutera

⁷⁶ AJP 2.0 sid 1-4-5

⁷⁷ Ibid sid 1-4-6

⁷⁸ AJP 3.4.4 sid 3-23

vikten av kulturella nyanser och influenser som tillsammans skapar bättre förutsättningarna för planeringar av militära operationer.⁷⁹

“Intelligence in COIN is focused on the population. Effective counterinsurgents must understand the population of the HN, the insurgents, and the HN government and military. This level of understanding requires insight into the human environment.”⁸⁰

Faktorer som språkkunskaper är ytterligare en dimension som doktrinen berör gällande utbildning av personal och syftar till att snabbare kunna tillgodogöra sig information som annars måste gå via en tolk som i fält utgör en subjektiv tolkning av en mening.

4.3.3 JP 2.0 (USA – Und.)

Underrättelser på en operationell nivå är främst inriktad på motståndarens militära förmågor och intentioner. Den är tänkt att stödja beslutsfattare inom deras AOI och bedöma när, var och i vilken utsträckning motståndaren kommer genomföra större operationer. Doktrinen påpekar dock att i COIN operationer är fokus mer på politiska, ekonomiska och sociala faktorer. Detta på grund av att operationerna som genomförs ofta syftar till att stabilisera en region och inte att föra ett konventionellt krig.⁸¹

Doktrinen belyser hur en framskjuten närvaro erbjuder USA ökad förmåga till regional familjaritet där de kan utveckla en gemensam förståelse för kulturella, historiska och sociala skillnader.⁸² Vikten av kulturell förståelse betonas i den analytiska processen på samma sätt som tonvikt läggs på övriga samhällsstrukturer i form av stamtillhörighet, religion, tradition och språk.⁸³

4.3.4 FM 3-24 (USA – COIN)

IPB processen kräver en djupare förförståelse av insatsmiljön när effekterna av kulturellt betingade faktorer påverkan på området skall beskrivas. För att underlätta processen strävar doktrinen efter att inkorporera personal på alla nivåer samtidigt som soldater erhåller vidare utbildning i kulturell förståelse.⁸⁴ Sex punkter läggs extra stor vikt vid:

- Samhälle
- Sociala strukturer

⁷⁹ AJP 3.4.4 sid 2-7

⁸⁰ Ibid sid 4-3

⁸¹ JP 2.0 sid I-22

⁸² Ibid sid I-24

⁸³ Ibid sid II-2

⁸⁴ FM 3-24 sid 3-3

- Kultur
- Språk
- Makt och auktoritet
- Intressen

Dessa är sedan uppdelade i subkategorier som gör dem lättare att identifiera. I slutändan skall modellen utifrån dessa kategorier hjälpa underrättelsepersonal att skapa sig en bättre bild av motståndaren genom att identifiera insurgenternas mål och syften. Om detta görs i korrelation till de kulturellt betingade faktorerna är det lättare att identifiera *Center of Gravity* (COG), det vill säga den punkt som motståndaren är sårbarast på.

4.3.5 FM UndR (Sve. Und.)

Underrättelsereglementet berör kulturella faktorer i ytterst liten utsträckning. Under kapitlet *analys och tolkning* berörs ämnet i formen av vår egen kulturs påverkan på den mentala processen som sker vid tolkning av information. Hur egna kunskaper och fördomar kan påverka en analys i endera riktningen.⁸⁵ För att undvika att feltolka information förespråkar reglementet en systematisk process där alla argument skall stödjas på dokumenterad fakta. Faran med att låta subjektiva erfarenheter influera tolkningar grundar sig främst i risken att analytiker tillskriver aktörer samma värderingar och tankebanor som han/hon själv har.⁸⁶

Reglementet redogör kort för underrättelseberedning av insatsmiljön, *intelligence preparation of the battlespace* (IPB). Modellen är enligt det svenska reglementet till för att lämna ett stöd för underställda chefer, informationsoperationer, targeting, Force Protection och underrättelseoperationer.⁸⁷ IPB beskrivs i tre steg där det första går ut på att värdera insatsmiljön. Det innefattar en beskrivning av ”*relativt stabila grundvärden*” vilka bland annat utgörs av politiska, ekonomiska, demografiska, religiösa och kulturella förhållanden.⁸⁸ Processen fortsätter med en aktörsanalys som mer inriktar sig på en konventionell metodbeskrivning av resurser och kapaciteter. I det tredje steget sker en syntes av de två föregående som syftar till att klargöra motståndarens vilja och följaktligen hans möjliga handlingsalternativ (COAs).⁸⁹

⁸⁵ FM UndR sid 59

⁸⁶ Ibid sid 66

⁸⁷ Ibid sid 78

⁸⁸ FM UndR sid 78

⁸⁹ Ibid sid 78

4.3.6 Resultat

Både AJP 2.0 så väl som JP 2.0 tar upp kulturella aspekter inom underrättelsetjänsten även om det bara är den amerikanska som gör det i ett COIN perspektiv.

FM UndR behandlar kulturell förståelse ur ett annorlunda perspektiv. Istället för att se hur ett nytt perspektiv kan bidra till en mer insiktsfull bedömning varnar man för riskerna med att låta den egna västerländska kulturen påverka bedömningen. Indirekt behandlar reglemente kulturell förståelse dock inte i den bemärkelse som COIN teorierna syftar till. För att uppnå den effekt som Kilcullen är ute efter måste motståndarens perspektiv belysas utifrån hans egna värderingar. Det stämmer mycket väl att ett västerländskt perspektiv på motståndarens handlingar kan vara, och ofta är, missvisande. Som komplement till detta perspektiv förespråkas, i teorin, inkorporeringen av utomstående analytiker, gärna från värdnationen. Denna metod berörs både i AJP 3.4.4 så väl som FM 3-24 .

4.4 Eurocentrism

4.4.1 AJP 2.0 (NATO - Und.)

Doktrinen uppbyggnad följer den klassiska modellen där underrättelsefunktionen finns till för att svara på befälhavarens informationsbehov.⁹⁰ En fråga ställs nedåt i organisationen som sedan processas och bryts ned i underkategorier och slutligen resultera i ett svar.

4.4.2 AJP 3.4.4 (NATO - COIN)

Doktrinen tar upp de organisatoriska förutsättningarna för framgångsrik underrättelseverksamhet som mer kan ses som riktlinjer för en utopisk underrättelsefunktion där alla delar är integrerade med varandra på centraliserad nivå för att undvika dubbelarbeten och ge tillgång till databaser. Vad som bör understrykas är att den förspårar en decentraliserad inhämtning som gör det möjligt för planering av inhämtningsresurser på gräsrotsnivå.⁹¹ En centralisering av organiseringen av alla inkommande underrättelser underlättar tillgängligheten samtidigt som den på strategisk nivå anses kunna skapa en bättre uppfattning av det politiska läget. För operationell nivå däremot möjliggörs riktade inhämtningsinsatser i enlighet med de aktuella behoven.

4.4.3 JP 2.0 (USA - Und.)

Det finns en återkommande trend i doktrinen som rör den västerländska organisationens uppbyggnad. Inom krigets tre nivåer, strategisk, operationell och taktisk, är underrättelsetjänsten starkt kopplad till motsvarande nivå för till exempel JFC i operationsplanering⁹². Samtidigt berör doktrinen hur nivåerna

⁹⁰ AJP 2.0 sid 1-2-1

⁹¹ AJP 3.4.4 sid 3-23

⁹² JP 2.0 sid I-21

kan suddas ut och taktiska operationer med trupp i fält kan inhämta underrättelser som är av strategisk betydelse.

4.4.4 FM 3-24 (USA – COIN)

Underrättelse produceras på lägsta nivå och rinner upp genom systemet. Detta härleder doktrinen till uppreprens lokala variationer. Den motståndaren ena bataljonen möter saknar gemensamma nämnare med grannbataljonens. Samtidigt kan underrättelser inhämtas på soldatnivå vilket ger en naturlig spridning som resulterar i ett stort behov av inhämtningsresurser och analytiker.⁹³ Den konventionella organisationsstrukturen blir otillräcklig när det saknas en koherent motståndare att kartlägga. Analytiker på högre nivå kan omöjligen ta hänsyn till lokala diskrepansers inverkan på inhämtad information vilket ofrånkomligen kommer att resultera i felaktiga bedömningar.

4.4.5 FM UndR (Sve. Und.)

FM UndR beskriver underrättelsetjänstens organisation som en stabsfunktion på olika nivåer.⁹⁴

Verksamheten sker i ett separat spår vid sidan om den ordinarie ledningen och finns till som ett stöd vid behov. Underrättelseberedning av insatsmiljön sker på flera olika nivåer och riktar sig följaktligen mot olika mål. På den operativa nivån beskrivs hur andra perspektiv än det militära värderas, till exempel politik, kultur, religion och ekonomi. Underlydande nivåer tar utgångspunkt i dessa och anpassar sina bedömningar och behov på taktisk nivå.⁹⁵

4.4.6 Resultat

Det svenska reglementet ser processen av underrättelsearbete som en funktion uppifrån och ner. Högsta nivåns behov bryts ned av underliggande nivåer till faktiska inhämtningsfrågor. Även om frågorna skiljer sig på de olika nivåerna är de grundade i högre chefs vilja och kan därför missa att ta hänsyn till lokala behov. I AJP 3.4.4 vill man snarare ha en centraliserad ledningsresurs som syftar till att sammanställa och dokumentera de lägre nivåernas arbete. Lägsta nivån tillåts att anpassa och styra inhämtningarna mot vad de på plats anser vara det mest lämpliga alternativet. Detta menar Kilcullen ger analytiker en bättre kontextuell uppfattning över läget vilket i slutändan leder till bättre underrättelser. Dessa underrättelsers validitet är starkt kopplade till en tidsaspekt som inte tillåter dem att gå igenom systemet uppifrån och ner utan måste istället gå kortaste vägen från J2 till JFC. Eftersom tidsaspekten är essentiell inom irreguljära konflikter samtidigt som de flesta underrättelserna kommer nedifrån och upp måste även taktiska enheter på låg nivå stödjas i inhämtning och analys då deras

⁹³ FM 3-24 sid 3-1

⁹⁴ FM UndR sid 82

⁹⁵ Ibid sid 79

organisatoriska struktur normalt sett inte innehåller dessa element.⁹⁶ Samma resonemang återfinns i FM 3-24. Sammanfattningsvis kan man fastställa att underrättelsedoktrinerna och reglementet utan COIN inriktning stämmer väl överrens med den av Kilcullen beskrivna patalogin. Med COIN doktrinerna som komplement frångår man det av Kilcullen kallade eurocentriska synsättet på underrättelsetjänst.

⁹⁶ AJP 3.4.4 sid 4-3

5. Resultatdiskussion och slutsatser

I detta kapitel ämnar författaren återkoppla resultaten av empiri undersökningen till de frågeställningar som redovisats i kapitel 1 för att sedan under rubriken slutsatser konkretisera undersökningens resultat i förhållande till problemformuleringen. Avslutningsvis kommer en diskussion föras kring uppkomna frågor som kan utgöra grund för vidare forskning.

5.1 Resultatdiskussion

- Tillämpas aktuell teori inom upprorsmotverkan i det svenska reglementet?
- Vilka likheter finns mellan svenskt underrättelsesreglemente och amerikansk underrättelsedoktrin?
- Tillåter perspektiven och metodiken att svensk militärunderrättelsetjänst använder samma COIN doktrin, FM 3-24?
- Skiljer sig NATO doktriner från de amerikanska på avgörande punkter och vilken har störst korrelation till de svenska reglementena?

Undersökningen har kommit fram till att det finns klara brister i det svenska underrättelsesreglementet i relation till COIN teorin. Det förespråkade befolkningscentrerade perspektivet, som utgör grunden i de valda teorierna, saknas helt i det svenska reglementet. Istället ser man tendenser till likheter med både den amerikanska doktrinen så väl som NATOs underrättelsedoktrin vilka bägge är mer inriktade på en konventionell eller reguljär motståndare. JP 2.0 är i sig fiendefokuserad med inslag av COIN tänkande. Den kan ej på egen hand ge en bra bakgrund till hur underrättelseoperationer skall/bör bedrivas i en COIN insats. NATOs doktrin, AJP 2.0, berör dock expeditionära militära operationer i form av NA5CRO vilka Sverige deltar i men saknar motsvarande hänvisning i reglementet. Detta trots nyttjandet av denna doktrin i referenslistan samt att det är en äldre doktrin från 2003. Avsaknaden av COIN perspektivet skulle kunna härledas till att det inte fanns någon hänvisning till sådana konflikter förrän de introducerades i Mark Strategisk Doktrin från 2011, det vill säga ett år efter publiceringen av FM UndR (2010). Detta trots en flerårig närvaro i Afghanistan samt publiceringen av FM 3-24 2006. Metoderna som förespråkas i respektive COIN doktrin, framförallt HUMINT, finns presenterad i FM UndR. Detta innebär att det finns en grund i reglementet som går att arbeta utifrån med COIN doktrinerna.

Hänsyn till kulturella skillnader mellan aktörerna i samband med bedömandeprocessen är mycket begränsad i FM UndR. Bägge COIN doktriner lägger stor tonvikt på denna aspekt vilket mer

korrelerar till Kilcullens argument kring den annars svårtolkade insatsmiljön. Utan kulturell förståelse eller integrering av lokala analytiker föreligger en risk att misstolka lokala incidenter.

Den arbetsmetod som redovisas i FM UndR IPB finns i FM 3-24, samt en tidigare variant av JIPOE som har många likheter till arbetsprocessen. IPB processen är en modell som med en COIN specifik doktrin är användbar i en irreguljär konflikt. Utöver detta saknas referenser som kan härledas till en kulturell förståelse av motståndaren.

Kilcullens argument om ett eurocentristiskt förhållningssätt till den strukturella, organisatoriska delen av underrättelsetjänsten kommer från egna observationer och interaktioner med personal på plats i insatsområden. Svensk underrättelse utifrån reglementet framstår mer som en separat stabsfunktion än en aktiv integrerad del i JFC. Kilcullen betonar vikten av fältarbeten och observationer hos analytikerna. Genom att själva skapa sig en uppfattning på plats kan inhämtning ske av kvalitativa såväl som kvantitativa data.⁹⁷

5.2 Slutsatser

NATO doktrin hämtar mycket från den amerikanska doktrinen. Bägge doktrinerna är mer utförligt skrivna än reglementet vilket man kan vänta sig. Problemet för svensk del är att det inte finns någon öppen källa som täcker upp bristen. Eftersom undersökningen endast är genomförd på öppna dokument inom ett område där majoriteten av alla gällande styrningar är sekretessklassade blir det svårt att dra alltför generella slutsatser. Vad man däremot kan säga är att det finns brister i rådande reglemente som med hänsyn till publiceringstiden borde vara omnämnda.

Undersökningen av dessa dokument är i sig inte tillräcklig för att svara på frågan huruvida Sverige är i trängande behov av att ta fram en ny doktrin eller revidera underrättelsereglementet. Den kan dock med välgrundade argument presentera en bild som pekar på att de öppna dokumenten som finns är i sig inte tillräckliga i sin utformning för att skapa rätt förutsättningar för underrättelsepersonal i insatsområden där den intervenerade styrkan bedriver upprorsmotverkande operationer. De brister som nuvarande dokument påvisar borde enligt författaren revideras i en ny förhandsutgåva av underrättelsereglementet.

Det enskilt viktigaste slutsatserna författaren dragit är att FM UndR i tillräckligt stor utsträckning korrelerar till både den amerikanska underrättelsedoktrinen så väl som NATOs underrättelsedoktrin.

⁹⁷ Killcullen, David. *Understanding Counterinsurgency – Doctrin, operations and challenges; edited by Thomas Rid and Thomas Keaney*. Abingdon 2010, sid 142

Detta betyder att svensk personal, i teorin, borde kunna tillgodogöra sig av medel och metoder som beskrivs i COIN doktrinerna. Dessa lutar sig trots allt på 2.0 (Underrättelse) doktrinerna och bidrar med en extra dimension till den rådande miljön i insatsområdet. Trots detta förespråkar författaren en svensk omarbetning och översättning av dessa doktriner för att på bästa sätt anpassa metoder till de förutsättningarna som svensk internationell underrättelsefunktion besitter idag.

Uppsatsen har bidragit till forskningen genom att belysa skillnaderna mellan olika styrdokument utifrån teorier som är högaktuella i insatsområden så som Afghanistan. Det är anmärkningsvärt att svenska reglementen trots en relativt nyreviderad utgåva av underrättelsesreglementet fortfarande inte inkorporerat detta nya förhållningssätt gentemot upprorsmotverkan i sina arbetsmetoder.

5.3 Förslag på vidare forskning

Oberoende om Sverige följer NATO doktrin och den är grundad i teorier av Kilcullen blir det en del i det större spelet.

- Följer övriga ISAF länder doktrin eller arbetar de utanför. Hur påverkar detta? Kan Sverige ses som en liten del i en större upprorsmotverkan eller som en autonom del? Har de lokala framgångarna någon inverkan på den större delen?
- Hur kan NATO-doktrin i upprorsmotverkan anpassas efter svenska underrättelsetjänstens förutsättningar för att maximera effekten med ett svenskt deltagande i en NATO/koalitionsledd expeditionär militär operation?

6 Käll- och litteraturförteckning

6.1 Litteratur

Agrell, Wilhelm. *Underrättelseanalysens metoder och problem*. Kristianstad 2009.

Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken – För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund 2009

Galula, David & Nagl, John A. (2006[1964]). *Counterinsurgency warfare: theory and practice*. Westport, CT: Praeger Security International.

Kilcullen, David. *Counterinsurgency* Oxford University Press 2010

Kilcullen, David. *Understanding Counterinsurgency – Doctrine, operations and challenges; edited by Thomas Rid and Thomas Keaney*. Abingdon 2010

Perry, Walter L. & Gordon, John IV. *Analytic Support to Intelligence on Counterinsurgencies*. RAND National Defense Institute. Santa Monica 2008.

Ulfving, Lars. *Spegellabyrinten – Operativ- Strategisk underrättelsetjänst. Något om teori, empiri och metod*. Försvarshögskolan, Krigsvetenskapliga institutionen, Stockholm 2002-10-04

RAND Corp. *Analytic Support to Intelligence in Counterinsurgencies*.

6.2 Artiklar

Peters, Ralph. *The Mendacity of Hope*, USA Today, February 24, 2009

Peters, Ralph. USA today November 2, 2006

6.3 Doktriner

Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN) – AJP 3.4.4, Februari 2001

Allied Joint Doctrine 2.0, December 2003

FM 3-24 Counterinsurgency, Headquarters of department of the army, Paladin press, Colorado December 2006

Joint Publication 2.0 Joint Intelligence, Juni 2007

Försvarsmakten, *Militärstrategisk Doktrin 2012*. Stockholm HKV. 2011

6.4 Uppsatser

Vrenngård, Thomas. *Svenska reglementens relevans för Afghanistaninsatsen: En jämförelse avseende skydd av lokalbefolkningen*. Försvarshögskolan 2010